

Handläggare
Märtha Byfors
Telefon +46 (0)8-508 273 84Till
Stadsbyggnadsnämnden

Motion från Sergej Salnikov (SD) om utredning av möjligheten att använda stadens fastigheter och arbetstunnlar som skyddsrum. Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

1. Nämnderna godkänner kontorens utlåtande som svar på remissen.
2. Nämnderna förklarar beslutet omedelbart justerat

Amanda Horwitz
StadsbyggnadsdirektörFredrik Casparsson
Avdelningschef

Sammanfattning

Skyddade utrymmen föreslås regleras i en ny lag som väntas träda i kraft den 1 juni 2026. Beslut om var de ska inrättas fattas av Myndigheten för civilt försvar, medan kommunen kan besluta om genomförande förutsatt statlig finansiering. Staden inväntar därför besked om krav och finansiering och bedriver samtidigt ett tvärsektoriellt arbete för att stärka befolkningsskyddet vid kriser och krig.

Myndigheten för civilt försvar beslutar var skyddsrum ska finnas, och kommuner kan inte själva inrätta nya. Stockholms stad ansvarar främst genom sina fastighetsägande bolag, som äger cirka 2 000 skyddsrum med omkring 230 000 platser, och arbetar löpande med översyn och upprustning. Övriga skyddsrumspatser i stadens geografiska område ägs av andra fastighetsägare. Kontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden godkänner utlåtandet som svar på remissen.

Utlåtande

Ärendet

Remiss från kommunstyrelsen Stockholms stad, med sista svarsdatum 2026-03-31.

Övriga remissinstanser är

- Stadsledningskontoret
- Exploateringsnämnden
- Fastighetsnämnden
- Trafiknämnden
- Stockholms Stadshus AB (SVOA)

Förankring har skett med stadsledningskontoret, säkerhetsavdelningen.

Sammanfattning av remissen

Motionären lyfter fram det försämrade säkerhetspolitiska läget och hänvisar till SOU 2022:57 samt myndigheten för civilt försvar (MCF) bedömning att omkring en fjärdedel av stadens invånare saknar tillgång till skyddsrumspatser. Mot denna bakgrund föreslås att kommunfullmäktige ger berörda nämnder och bolag i uppdrag att genomföra en övergripande utredning av stadens fastigheter och tekniska strukturer – däribland parkeringsgarage, tunnlar och underjordiska utrymmen – i syfte att bedöma deras lämplighet som skyddsrum. Utredningen ska även omfatta kartläggning av anpassningsbehov samt förslag till handlingsplan för att successivt stärka stadens skyddsrumsbereidskap.

Kontorens synpunkter

Nämnden delar uppfattningen att det säkerhetspolitiska läget och ambitionerna i betänkandet Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap (SOU 2022:57) aktualiserar behovet av att stärka skyddet för civilbefolkningen, särskilt i täta urbana miljöer. Frågan om tillgång till skyddsrum och skyddade utrymmen är en central del av det civila försvaret.

Nämnden vill framhålla att det är staten som beslutar om behov, lokalisering och inrättande av skyddsrum. Detta ansvar åligger myndigheten för civilt försvar, som har en övergripande roll inom

området befolkningsskydd och beredskap. Kommunens ansvar är i huvudsak kopplat till rollen som fastighetsägare samt till tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen.

En övergripande kommunal utredning om att inrätta nya skyddsrum i befintliga fastigheter behöver därför förhålla sig till gällande lagstiftning samt till den föreslagna nya regleringen om skyddsrum och skyddade utrymmen. Stadens möjligheter att fatta beslut om inrättande av skyddade utrymmen förutsätter tydligt lagstöd samt statlig finansiering.

Mot denna bakgrund konstaterar nämnden att initiativ i frågan bör samordnas med berörda statliga myndigheter och avvakta att den nya lagstiftningen träder i kraft samt att finansieringsbesked lämnas av staten. Nämnden har därutöver ingen erinran i sak.

Skyddsrum i Stockholm stad

Myndigheten för civilt försvar beslutar om behovet av skyddsrum och inom vilka områden inom landets kommuner som skyddsrum ska vara belägna (förordning (2006:638) om skyddsrum). Kommuner har ingen möjlighet att själva besluta om inrättandet av nya skyddsrum.

Stadens ansvar i frågan om skyddsrum är således främst som fastighetsägare genom fastighetsbolagen; Familjebostäder, Stockholmshem, Svenska Bostäder, Micasa, Sisab, Stockholm Parkering och förvaltningen fastighetskontoret. Tillsammans äger de cirka 2 000 skyddsrum som motsvarar ungefär 230 000 skyddsrumspatser, vilket är ungefär en tredjedel av de skyddsrumspatser som finns i stadens geografiska område. I det geografiska området Stockholm stad finns omkring 500 000 ytterligare skyddsrumspatser hos övriga fastighetsägare. Vi vill dock inflika att det är sannolikt att många invånare spontant skulle välja att lämna Stockholm i händelse av ett väpnat angrepp.

Stadens fastighetsägare arbetar intensivt med översyner och upprustning av sina skyddsrum.

Nya skyddsrum

Skyddsrum planeras i dag genom att MCF ansvarar för att bedöma behovet och besluta i vilka områden skyddsrum ska finnas. Bedömningen utgår från hotbild, befolkningstäthet, samhällsviktig verksamhet och geografiska förutsättningar. Kommuner kan inte själva besluta om att inrätta nya skyddsrum. När MCF har pekat ut ett område med behov gäller i regel att nya byggnader över en viss storlek ska förses med skyddsrum. Det är då

fastighetsägaren eller byggaktören som ansvarar för att bygga skyddsrummet enligt MCF:s tekniska krav och föreskrifter. Skyddsrummen finansieras normalt av fastighetsägaren, men staten kan lämna ersättning enligt särskilda regler. MCF utövar även tillsyn och kan förelägga om åtgärder för att säkerställa att skyddsrummen uppfyller gällande krav.

Skyddade utrymmen

Begreppet skyddade utrymmen är i dag inte definierat i gällande lagstiftning. Det föreslås dock regleras i den nya lagen om skyddsrum och skyddade utrymmen, som för närvarande behandlas som lagrådsremiss och föreslås träda i kraft den 1 juni 2026. I lagförslaget beskrivs skyddade utrymmen som utrymmen som ger ett mer begränsat skydd mot krigets verkningar än skyddsrum. De ska till exempel kunna ge skydd mot effekter av konventionella vapen och ras. Skyddsrum är däremot mer avancerade och utformade för att även skydda mot kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära hot (CBRN).

Enligt förslaget ska myndigheten för civilt försvar, på liknande sätt som i dag, besluta inom vilka områden i landets kommuner som skyddade utrymmen ska inrättas. Kommunerna får därefter, under förutsättning att staten tillhandahåller nödvändiga ekonomiska medel, fatta beslut om att inrätta sådana utrymmen.

Om fastighetsägaren är staten eller en region är det dock dessa som själva fattar beslut om inrättande.

Inom Stockholm stad finns utrymmen som kan vara aktuella att använda som skyddade utrymmen. När myndigheten för civilt försvar har tagit fram tekniska krav kan staden påbörja en inventering för att identifiera lämpliga platser. För att fatta beslut om inrättande och genomföra nödvändiga investeringar behöver staden dock invänta den fortsatta statliga processen samt besked om finansiering.

Sektorsarbete och skydd av civilbefolkningen

In stadens övergripande säkerhetsarbete är civilt försvar organiserat som ett tvärasektoriellt samarbete där flera förvaltningar och bolag samverkar för att stärka samhällets motståndskraft inför kriser och krig. Det centrala är sektorsarbetet för befolkningsskydd, som samordnar insatser kring skydd, räddning och omhändertagande av invånare.

Genom regelbundna övningar, gemensamma handlingsplaner och en gemensam digital plattform för informationsutbyte säkerställer sektorsarbetet för befolkningsskydd att alla aktörer snabbt kan mobiliseras, att resurser fördelas på ett koordinerat sätt och att

stadens invånare får ett tydligt och pålitligt skydd mot både konventionella hot och mer avancerade CBRN-scenarior. Detta tvärsektoriella samarbete är grundpelaren i stadens förmåga att upprätthålla samhällsfunktioner och skydda befolkningen under alla typer av kriser.

Kontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden godkänner kontorets utlåtande som svar på remissen.

SLUT